

به شهادت سکوت

مجموعه مقالات همایش جنگ جهانی اول

با همکاری تعدادی از نویسندگان

چاپ اول

۱۴۰۰

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران (پژوهشکده تاریخ معاصر)

موضوع: جنگ جهانی اول، ۱۹۱۴-۱۹۱۸م. - ایران - کنگره‌ها

موضوع: World War, 1914-1918 - Iran - Congresses

شناسه افزوده: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

رده‌بندی کنگره: DSR۱۳۴

رده‌بندی دیویی: ۳۲۷/۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۴۲۰۳۱

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

سرشناسه: همایش ملی به شهادت سکوت: اشغال ایران و

کشتار مردم در جنگ جهانی اول (۱۳۹۳: تهران)

عنوان و نام پدیدآور: به شهادت سکوت: مجموعه مقالات همایش

جنگ جهانی اول / با همکاری تعدادی از نویسندگان.

مشخصات نشر: تهران: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران،

۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۸۱ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۴۲-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

عنوان دیگر: مجموعه مقالات همایش جنگ جهانی اول.

به شهادت سکوت | مجموعه مقالات همایش جنگ جهانی اول |

| با همکاری تعدادی از نویسندگان |

نشانی: تهران، خیابان ولی عصر (عج) خیابان شهید فیاضی (فرشته)، نبش چاربان، شماره ۱۵

صندوق پستی: ۱۹۳۹۵/۱۹۷۵ | تلفن: ۲۳۰۰۳۴۶۹ | دورنگار: ۲۲۶۰۲۰۹۶

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه بوستان کتاب قم

چاپ اول: ۱۴۰۰ | تعداد: ۱۰۰۰ | قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۷۰۹-۴۲-۸

نشانی مرکز توزیع: نمایشگاه و فروشگاه دائمی سرای تاریخ

خیابان ولی عصر (عج)، خیابان شهید فیاضی (فرشته)، شماره ۱۱

نمایر: ۲۱-۲۲۶۰۲۰۹۶ | نشانی وب فروشگاه: www.iichstore.ir

سفارشات: ۰۲۱-۲۲۶۰۵۰۷۳ و ۰۹۳۳۳۹۰۰۷۵۵

نشانی ما در شبکه‌های اجتماعی: @IICHSPub

www.iichs.ir | info@iichs.org

کلیه حقوق این اثر متعلق است به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

فهرست مطالب

- پیشگفتار ۹
- بازکاوی علل وقوع قحطی در ایران طی جنگ جهانی اول / دکتر اصغر منتظرالقائم؛ فرهاد سهامی ۱۱
- نفوذ بیگانگان در ایران طی جنگ جهانی اول / پریسا عباسیان ۲۹
- تأثیر جنگ جهانی اول بر ساختار اقتصادی ایران و بروز قحطی / مصطفی کبریت‌چی؛ میلاد ادیب سرشکی ۳۹
- تأثیر جنگ جهانی اول بر اوضاع اقتصادی ایران (۱۲۹۷-۱۳۰۳ ش / ۱۹۱۴-۱۹۱۸ م) / ظریفه کاظمی؛ نریا کرنوکر ۶۱
- بررسی ابعاد حقوقی اشغال ایران در جنگ جهانی اول، با مطالعه در کنوانسیون‌های بین‌المللی و قواعد مسئولیت مدنی / جواد پورکرمی؛ رامین رضایی؛ آرش پیری ۷۹
- نقش تحولات حاصل از جنگ جهانی اول در سرانجام نهضت مشروطیت ایران / سید حمدالله اکوانی؛ مهدی محمدی عزیزآبادی ۹۳
- تأثیر اقدامات بریتانیا در خلال جنگ جهانی اول بر تشدید روحیه ضدانگلیسی مردم ایران / حجت‌الله نوری ساری ۱۲۹
- وضعیت اصناف، پیشه‌وران، ایلات و قبایل ایران در جنگ جهانی اول / پیمان‌ه صالحی؛ فرحناز

- کهن ۱۴۵
- مبارزات مردم بلوچستان ایران با انگلیسی‌ها در جریان جنگ جهانی اول / عبدالودود سپاهی ۱۶۹
- نقش آیت‌الله سیدعبدالحسین لاری در شکل‌گیری مبارزات مردمی علیه نیروهای انگلیسی در جریان جنگ جهانی اول / مسعود عبدی ۱۸۳
- وسعت، ابعاد و میزان فراگیری جنگ، کشتار و قحطی در غرب ایران در جنگ جهانی اول / شهین رعنائی ۱۹۹
- تحریم و قحطی حاصل از جنگ جهانی اول در مشهد / حسین رضائزاد: مصطفی لعل شاطری ۲۱۷
- رویکردی آسیب‌شناسانه به دولت موقت ملی به روایت برادران دولت‌آبادی / محمدحسن پورقنبر: روح‌الله مهدی‌زاده ۲۳۷
- جستاری بر نقش دولت‌های انگلیس، روس و عثمانی در اخبارات واردشده به ایران طی جنگ جهانی اول / دکتر الهام ملک‌زاده ۲۵۷
- نقش دولت‌های ضعیف در ایجاد بحران و نقش ملموس انگلیس در ناپایداری دولت‌ها در ایران / زهرا مسعود ۲۸۹
- اشغال ایران در جنگ جهانی اول در پرتو حقوق بین‌الملل بشردوستانه / احمد مؤمنی‌راد: امیر فامیل زوار جلالی: جواد فامیل زوار جلالی ۳۰۵
- پیامدهای اقتصادی بحران امنیت در ایران مطالعه موردی دوره جنگ جهانی اول / محمد نعمتی: رضا بیگدلو ۳۲۹
- نقش جامعه ملل در رسیدگی به تجاوزات و جنایات علیه ایران در جریان جنگ جهانی اول / مهران عبدلی ۳۵۹

- نقش قم در جنگ جهانی اول و عملکرد متفقین در گسترش قحطی در این شهر / سید حسن قریشی کرین ۳۷۵
- نهضت میرزا کوچک خان جنگلی در شمال ایران پس از جنگ جهانی اول / علی اکبر جعفری؛ بتول سلیمانی؛ صفورا سلیمانی ۳۹۱
- مطالعه اسنادی تأثیرات جنگ جهانی اول بر بهداشت و سلامت عمومی / زهرا علیزاده بیرجندی؛ سمیه پورسلطانی ۴۱۳
- نقش آیت الله محمدتقی شیرازی در انقلاب ۱۹۲۰ عراق / نادر پروین؛ فریبرز منصوری ۴۲۷
- تسلیم عشایر غرب ایران توسط دول مهاجم در جنگ جهانی اول / مسعود آدینه وند؛ اسماعیل سپه وند ۴۴۹
- دموکرات ها و جنگ جهانی اول / دکتر سجاد دادفر؛ دکتر ایرج ورفی نژاد چکیده ۴۷۱
- نگاهی از درون به شکست نهضت جنگل / رحیم روح بخش؛ محمدرضا احمدی گیگاسری ۴۹۷
- مأموریت ژنرال رجینالد دایر به بلوچستان هم زمان با جنگ جهانی اول / نصرت خاتون علوی ۵۱۳
- حمایت از دنیای اسلام و تأثیر آن در سیاست پیش به سوی شرق آلمان (۱۹۲۱-۱۸۹۶م) / شهره جلال پور؛ شیوا جلال پور ۵۲۷
- اندیشه اتحاد اسلام در جنگ جهانی اول و بازتاب آن در شعر معاصر / جلیل قصابی گزکوه؛ دکتر هادی وکیلی؛ ابوالفضل اسکندری فاروجی ۵۴۱
- مقاومت سرحد در برابر قوای انگلیس / احمد الله بخش؛ شیما شهبخش ۵۶۱
- مقاومت طوایف بلوچستان علیه تجاوز انگلیس در جنگ جهانی او / نصرت خاتون علوی ۵۷۷
- جایگاه نیروی نظامی ایران در زمان جنگ جهانی اول (۱۹۱۴-۱۹۱۸) / فاطمه نصرالهی ۵۹۳
- جنگ جهانی اول و تأثیر آن بر اوضاع سیاسی و اجتماعی کردستان ایران / سیده زهرا

پیشگفتار

در جنگ جهانی اول، ایران علی‌رغم اعلام بی‌طرفی در جنگ، از سوی قوای انگلیس و روس اشغال شد. یک سال پس از آغاز جنگ یعنی در ۱۹۱۵ قراردادی شوم بین قوای اشغال‌گر منعقد شد که براساس آن ایران بین آن دو قدرت تقسیم و در پایان جنگ جهانی بنا بود کشوری به نام ایران وجود نداشته باشد. با وقوع انقلاب بلشویکی یکی از طرفین قرارداد ۱۹۱۵ خود دچار تغییر رژیم و انقلابات داخلی شد و عرصه برای جولان دادن انگلیسی‌ها در ایران برای رسیدن به مقاصد نامیمون خود مهیا شد و جنگ، ناآرامی‌های داخلی، بی‌ثباتی دولت‌ها به علت مشکلات سیاسی و اقتصادی، ناتوانی دولت‌ها در تأمین معیشت و امنیت مردم و جامعه و طبیعی ناگوار برای مردم ما به وجود آورد. انگلیسی‌ها که از حدود یکصد سال قبل با تعقیب راهبردهای تضعیف ایران، تجزیه ایران و تقسیم ایران به دنبال صیانت از هندوستان به قیمت عقب‌ماندگی و نابودی ایران بودند، در سال‌های پایانی جنگ جهانی با طرح مستعمره‌سازی ایران در قالب ۱۹۱۹ تلاش داشتند حضور اشغال‌گرانه خود را در ایران به حضور مالکانه تبدیل کنند. در طرح کلان انگلیسی‌ها ایران و بین‌النهرین می‌بایست به هندوستان منضم شوند، به همین جهت آنچه برای آنها اهمیت داشت تداوم اشغال‌گری و غارت منابع نفتی ایران بود. در این بین، دست‌اندازی انگلیسی‌ها بر ذخیره آذوقه مردم که به علت کاهش نزولات جوی رونق سابق را نداشت و تبهکاری محتکران داخلی عرصه را بر زندگی پر مشقت ایرانیان تنگ‌تر کرد. شیوع آنفولانزای موسوم به اسپانیایی که سواغات سیاه اشغالگران انگلیسی برای کشورمان بود، بلای بیماری و مرگ را بر جسم نحیف ملت ایران تحمیل کرد. تداوم غارت ذخیره آذوقه ایرانیان و ارسال آن به هندوستان، بی‌تفاوتی نسبت به شیوع آنفولانزا و عدم جدیت در ارسال دارو و تجهیزات پزشکی علی‌رغم مرگ و میر گسترده در ایران، این گمان را تقویت می‌کند که انگلیسی‌ها

چندان هم از وضعیت اسفبار ایران و مرگ حدود یک سوم جمعیت کشور ناراحت نبوده و تمایل داشتند ایران تحت نفوذ خود را با جمعیت کمتری به هندوستان ملحق نمایند. سانسور شدید آمار کشته‌شدگان قحطی و بیماری در ایران از سوی انگلیس، عدم وجود آماری دقیق و روشن از تعداد نفوس و جمعیت در ایران آن عصر و گسترده‌گی تلفات انسانی باعث شد که امروز نتوان آمار دقیقی از تعداد کشته‌شدگان قحطی بزرگ در ایران در دست داشته باشیم. براساس گمانه‌زنی‌های مختلف درخصوص جمعیت ایران، اگر جمعیت کشورمان ۱۰ میلیون در نظر گرفته شود حدود ۳/۳۰۰/۰۰۰ نفر به دلیل قحطی و بیماری در خلال جنگ جهانی اول کشته شدند. این در حالی است که براساس برخی آمار که برگرفته از اسناد ناظران آمریکایی است، تعداد کشته‌ها بسیار بیشتر از رقمی است که ذکر شد. در هر صورت کشته شدن یک سوم جمعیت کشوری که در جنگ قدرت‌های استعماری اعلام بی‌طرفی کرده بود جنایتی بزرگ است که متأسفانه بابت آن نه تنها انگلستان جنایتکار هیچ‌گاه مورد جالش قرار نگرفت بلکه در لابه‌لای صفحات تاریخ نگاشته شده از آن دوره نیز به این مسئله توجه جدی صورت نگرفته است. همایش «به شهادت سکوت» به همت پژوهشکده تاریخ معاصر و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه تهران درصدد واکاوی این واقعه تلخ و دیگر تبعات اشغال ایران در جنگ جهانی اول بوده و امیدواریم تداوم این قبیل اقدامات به افزایش و ارتقای حافظه و دانش تاریخی نسل جوان ایران‌زمین نسبت به رویکردها و جنایات دول غربی علیه کشورمان منجر شود. در پایان لازم می‌دانم از همکاری صمیمانه مسئولان نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه تهران جناب حجة الاسلام ابراهیم کلانتری و برادر گرامی جناب آقای دکتر نصیری و سرکار خانم مریم رازانی جهت برپایی همایش «به شهادت سکوت» سپاسگزاری کنم. آنچه اکنون تقدیم علاقمندان به تاریخ معاصر ایران می‌شود مجموعه مقالات ارسال شده به دبیرخانه همایش است که به همت پژوهشکده تاریخ معاصر ایران منتشر شده است.

موسی فقیه حقانی

دبیر علمی همایش